

Olsztyn, 25 października 2019 r.

PS-I.431.5.5.2019

Pan
Tomasz Osewski
Wójt Gminy Elk
ul. Tadeusza Kościuszki 28A
19-300 Elk

Stosownie do art. 47 ustawy z dnia 15 lipca 2011 r. o kontroli w administracji rządowej (Dz. U. Nr 185, poz. 1092), zwanej dalej: „ustawą o kontroli w administracji rządowej”, przekazuję Panu Wójtowi treść wystąpienia pokontrolnego.

Wystąpienie pokontrolne

Kontrolę przeprowadzono w Urzędzie Gminy Elk, ul. T. Kościuszki 28A, 19-300 Elk, NIP: 848-183-13-67, REGON: 790671099, w siedzibie jednostki kontrolowanej oraz na obiektach cmentarnictwa wojennego, położonych na terenie gminy.

W okresie objętym kontrolą oraz w okresie prowadzenia kontroli stanowisko pełnili:

- Tomasz Osewski – Wójt Gminy Elk, wybrany w wyborach bezpośrednich, które odbyły się dnia 21 października 2018 r., urząd objął w dniu 23 listopada 2018 r., tj. z chwilą złożenia ślubowania wobec Rady Gminy Elk, zgodnie z art. 29a ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 506 ze zm.).

[Dowód: akta kontroli str. 1-3]

- p.o. Naczelnika Wydziału Kultury, Promocji i Sportu w Urzędzie Gminy Elk, na zajmowanym stanowisku od 17 września 2015 r.

[Dowód: akta kontroli str. 4]

Kontrolę przeprowadził zespół pracowników Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego w Olsztynie, Wydział Polityki Społecznej, Oddział Budżetu, Planowania i Analiz, w składzie:

- Emilia Orzoł – inspektor wojewódzki, legitymacja służbowa nr 16/2019 wydana przez Dyrektora Generalnego Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego w Olsztynie, pełniąca funkcję przewodniczącego zespołu kontrolnego, na podstawie wydanego przez Wojewodę Warmińsko-Mazurskiego pisemnego, imiennego upoważnienia do kontroli nr FK-IV.0030.760.2019 z dnia 13 sierpnia 2019 r., która w dniu 20 sierpnia 2019 r. złożyła oświadczenie o braku istnienia przesłanek uzasadniających wyłączenie od udziału w przedmiotowej kontroli.

[Dowód: akta kontroli str. 5-6]

- Anna Cybulska – inspektor wojewódzki, legitymacja służbowa nr 111/2018 wydana przez Dyrektora Generalnego Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego

w Olsztynie, członek zespołu kontrolnego, na podstawie wydanego przez Wojewodę Warmińsko-Mazurskiego pisemnego, imiennego upoważnienia do kontroli nr FK-IV.0030.761.2019 z dnia 13 sierpnia 2019 r., która w dniu 20 sierpnia 2019 r. złożyła oświadczenie o braku istnienia przesłanek uzasadniających wyłączenie od udziału w przedmiotowej kontroli.

[Dowód: akta kontroli str. 7-8]

Termin kontroli: kontrola rozpoczęła się i zakończyła w dniu 26 sierpnia 2019 r.

Kontrola została odnotowana w książce kontroli jednostki kontrolowanej pod pozycją nr 10 (2019).

Zakres kontroli:

- przedmiot kontroli: ocena realizacji powierzonych Gminie Ełk zadań z zakresu administracji rządowej, dotyczących obowiązku utrzymania grobów i cmentarzy wojennych,
- okres objęty kontrolą: od dnia rozpoczęcia realizacji zadań objętych Porozumieniem do dnia 26 sierpnia 2019 r.

Jednostka kontrolowana została poinformowana o przedmiotowej kontroli pismem nr PS-I.431.5.5.2019 z dnia 9 sierpnia 2019 r.

W dniu kontroli jednostkę reprezentował Krzysztof Bronakowski – Sekretarz Gminy Ełk, któremu kontrolujący okazali stosowne imienne upoważnienia, a także zapoznali z przedmiotem, zakresem oraz sposobem przeprowadzenia kontroli.

W czynnościach tych uczestniczył Piotr Strykowski – p.o. Naczelnika Wydziału Kultury, Promocji i Sportu, któremu powierzono realizację zadań objętych przedmiotem kontroli, ujętych w Aneksie nr 2 do stanowiskowego zakresu odpowiedzialności, uprawnień, zadań i obowiązków z dnia 5 lipca 2016 r. (dotyczy realizacji zadań z zakresu administracji rządowej przyjętych w drodze porozumienia, wynikających z obowiązku utrzymania grobów i cmentarzy wojennych w zakresie określonym w porozumieniu) oraz w formie odrębnego imiennego upoważnienia w zakresie gospodarki finansowej (dotyczy wydatków i rozliczenia dotacji celowej na realizację zadań związanych z utrzymaniem przez gminę grobów i cmentarzy wojennych, przyznanych na podstawie porozumienia z Wojewodą Warmińsko-Mazurskim).

[Dowód: akta kontroli str. 9-13]

Kontrolę przeprowadzono na podstawie art. 6 ust. 4 pkt 3 ustawy z dnia 15 lipca 2011 r. o kontroli w administracji rządowej (Dz. U. Nr 185, poz. 1092), art. 28 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 23 stycznia 2009 r. o wojewodzie i administracji rządowej w województwie (t.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 1464), w związku z § 5 Porozumienia Nr PS-I.5230.1.16.2019 zawartego w dniu 8 maja 2019 r. pomiędzy Wojewodą Warmińsko-Mazurskim a Gminą Ełk w sprawie powierzenia Gminie prowadzenia zadań z zakresu administracji rządowej, dotyczących obowiązku utrzymania grobów i cmentarzy wojennych (Dz. Urz. woj. warm.-maz. poz. 3139 z 26 czerwca 2019 r.).

Na podstawie ustaleń kontroli działalność Urzędu Gminy w Ełku ocenia się pozytywnie z uchybieniami.

W wyniku przeprowadzonych czynności ustalono, że w okresie objętym kontrolą, zadania wynikające z przedmiotu kontroli, należą do zakresu działania Wydziału Kultury, Promocji i Sportu. Wskazuje na to zapis § 20 ust. 3 pkt 13 regulaminu organizacyjnego, stanowiącego załącznik do Zarządzenia nr 69/2019 Wójta Gminy Ełk z dnia 15 marca 2019 r. w sprawie nadania Regulaminu Organizacyjnego Urzędu Gminy Ełk, w brzmieniu: „Nadzór nad cmentarzami, opieka nad grobami i cmentarzami wojennymi”. Wydział podlega bezpośrednio Zastępcy Wójta Gminy Ełk.

[Dowód: akta kontroli str. 14-20]

P.o. Naczelnika Wydziału, któremu przydzielono realizację zadań wynikających z treści zawartego Porozumienia, udzielał informacji i wyjaśnień kontrolującemu oraz udostępniał dokumenty merytoryczne objęte przedmiotem kontroli. Pracownika zastępuje

- podinspektor na stanowisku pracy do spraw kultury i polityki społecznej w Wydziale Kultury, Promocji i Sportu.

[Dowód: akta kontroli str. 21-23]

Z okazanej kontrolującemu dokumentacji wynika, że na stanowisku pracy wyodrębniono następujące zbiory:

- PGE.7045 „Utrzymanie miejsc grzebalnych. Utrzymanie grobów i cmentarzy wojennych 2015-2019” (kat. B5), w której zgromadzone są akta spraw bieżących związanych z realizacją powierzonych zadań,
- PGE.7045 „Utrzymanie miejsc grzebalnych. Prace remontowe na mogiłach i kwaterach wojennych 2015-2019” (kat. B5) – brak dokumentów z okresu objętego kontrolą,
- PG.7041 „Ewidencja cmentarzy na terenie jednostki samorządu” (kat. arch. akt A), w której przechowywane są karty ewidencyjne samodzielnych grobów i cmentarzy wojennych oraz cmentarzy ewangelickich z grobami wojennymi wraz z przypisanymi do nich archiwalnymi kartami cmentarzy.

Kontrolującemu udostępniono ponadto, m.in. opracowane karty obiektów zabytkowych, karty adresowe do Gminnej Ewidencji Zabytków oraz gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Ełk na lata 2018-2021, których zawartość obejmuje zabytkowe cmentarze wojenne oraz dawne cmentarze ewangelickie i wiejskie z grobami wojennymi.

Zespół inspektorów uznał, że w związku ze sposobem prowadzenia dokumentacji, tj. gromadzenia akt tej samej kategorii, jednorodnych lub pokrewnych treściowo - w teczce aktowej oznaczonej symbolem 7045 „Utrzymanie miejsc grzebalnych”, bez wydzielenia ich w odrębny zbiór, a także przechowywania, w celu stworzenia kompleksowej ewidencji o trwałej wartości historycznej i naukowej, w teczce oznaczonej symbolem 7041 i hasłem „Ewidencja cmentarzy na terenie jednostki samorządu” (kat. „A”) archiwalnych kart cmentarzy wojennych wraz z odpowiednio przypisanymi do nich kartami ewidencyjnymi, zrealizowano zalecenia pokontrolne wydane po kontroli problemowej, przeprowadzonej

w dniu 28 lipca 2014 r. przez zespół inspektorów Wydziału Polityki Społecznej W-M UW w Olsztynie, obejmującej ww. obszar tematyczny.

Jednocześnie w wystąpieniu pokontrolnym, w związku z zakończonymi w 2014 r. pracami remontowymi na cmentarzach wojennych z I wojny światowej w Karbowskiach i Talusach, zalecono, by w takich przypadkach aktualizować dane zawarte w ewidencji, tj. dokumentować prace, które w sposób istotny wpłynęły na zmianę wyglądu grobów i cmentarzy wojennych, poprzez stosowny opis (zakres prac, data ich wykonania, źródła finansowania), uzupełniony dokumentacją fotograficzną. Kontrolujący analizując przedłożoną dokumentację stwierdzili, że ostatnią aktualizację kart ewidencyjnych w powyższy sposób dokonano w roku 2014.

Celem ewidencji jest rozpoznanie istniejących na terenie gminy obiektów cmentarnictwa wojennego i zebranie o nich istotnych informacji o wartościach historycznych, naukowych i artystycznych, a także zaplanowanie i prowadzenie prawidłowej działalności konserwatorskiej. Poza tym, wobec zachodzącej degradacji obiektów, ewidencja wraz z załączonymi fotografiami stanowi często jedyny materialny ślad cmentarza, który uległ zniszczeniu czy zatarciu. Prowadzenie ewidencji grobów i cmentarzy wojennych jest działaniem ciągłym, dlatego też karty ewidencyjne należy uzupełniać i poprawiać w zależności od występujących trwałych zmian, jak również w oparciu o pozyskane dodatkowe informacje.

Gmina Ełk w stosunku do grobów i cmentarzy wojennych podejmuje szereg działań, przyczyniających się do zahamowania procesu ich degradacji i doprowadzenia do poprawy stanu ich zachowania, poprzez prowadzenie prac remontowo-konserwatorskich i naprawczych. W celu prześledzenia historii obiektów i prowadzonych na nich działań, w kartach ewidencyjnych należało odnotować, m.in. prace przeprowadzone w roku 2015, polegające na wymianie drewnianego krzyża na cmentarzu żołnierzy rosyjskich z I wojny światowej w miejscowości Ełk-Szyba (Mrozy Wielkie), prace remontowo-konserwacyjne wykonane w roku 2016, którymi objęto mogiłę zbiorową żołnierzy z armii niemieckiej i rosyjskiej z I wojny światowej przy kościele parafialnym w miejscowości Bajtkowo, jak również oznakowania tablicami informacyjnymi, m.in. wizytowanych w dniu kontroli cmentarzy i mogił wojennych w miejscowościach: Sędki, Szeligi, Szarek czy Talusy. Wyszczególnieniu w kartach ewidencyjnych podlegają także takie prace, jak: wymiana na nowe całości ogrodzenia zbiorowej mogiły z I wojny światowej w miejscowości Siedliska (2017 r.), wymiana ogrodzenia na nowe wokół mogiły żołnierskiej z I wojny światowej w Nowej Wsi Ełckiej (2017 r.) oraz prace wykonane w bieżącym roku, polegające na wymianie krzyża oraz uszkodzonych żerdzi w ogrodzeniu na kwaterze wojennej żołnierzy niemieckich i rosyjskich z I wojny światowej w Nowej Wsi Ełckiej.

Należy przyjąć, że przyczyną tych uchybień jest fakt, iż wobec braku szczegółowych zasad prowadzenia ewidencji grobów i cmentarzy wojennych, instruktażu w tym zakresie udzielono w dniu kontroli w 2014 r. pracownikowi ówczesnego Referatu Inwestycji UG Ełk. Natomiast zgodnie z Anekssem nr 2 do stanowiskowego zakresu odpowiedzialności, uprawnień, zadań i obowiązków ¹ .. zadania objęte przedmiotem kontroli pracownik

Wydziału Promocji i Sportu, realizuje od 5 lipca 2016 r. W toku czynności pokontrolnych, po analizie sprawozdań z realizacji zadań dotyczących utrzymania grobów i cmentarzy wojennych z lat 2016-2018, które zgodnie z porozumieniem są przedkładane do Urzędu Wojewódzkiego w Olsztynie dwa razy w roku, ustalono, że pracownicy Wydziału Kultury, Promocji i Sportu prawidłowo dokumentują prace remontowo-konserwacyjne wykonywane na cmentarzach wojennych. Z uwagi na fakt, że sprawozdania, jako dokumenty o czasowym znaczeniu praktycznym, przechowywane są w aktach przez okres 5 lat, informacje te powinny znajdować się również w prowadzonej ewidencji grobów i cmentarzy wojennych, która przechowywana jest wieczyście. Należy zatem zaktualizować i uzupełnić dane zawarte w kartach ewidencyjnych poszczególnych obiektów, by opis w nich zawarty odpowiadał stanowi faktycznemu, m.in. w zakresie dokonywanych zmian w urządzeniu grobów i cmentarzy wojennych czy informacji o pochowanych żołnierzach, w tym ich liczba. Brak rzetelnych danych w kartach ewidencyjnych, może skutkować w przyszłości bezpowrotną utratą informacji o obiektach o szczególnym charakterze kulturowym.

[Dowód: akta kontroli str. 12]

Na podstawie udostępnionej ewidencji ustalono, że na terenie gminy Ełk zlokalizowano 22 obiekty grobownictwa wojennego z okresu I wojny światowej. Wyjątek stanowi niemiecki zbiorowy cmentarz z I i II wojny światowej w Bartoszach, na którym spoczywają szczątki żołnierzy niemieckich ekshumowanych z terenu Warmii i Mazur oraz województwa podlaskiego. Opiekę nad tą nekropolią organizuje Ludowy Niemiecki Związek Opieki nad Grobami Wojennymi w Kassel (Volksbund Deutsche Kriegsgräberfürsorge). Wszystkie obiekty cmentarnictwa wojennego z okresu I wojny światowej są objęte prawną ochroną konserwatorską na podstawie wpisu do rejestru zabytków nieruchomości województwa warmińsko-mazurskiego bądź do Gminnej Ewidencji Zabytków gminy Ełk. W toku kontroli ustalono, że nie występowała potrzeba podejmowania współpracy z Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków w przypadku zabytkowych grobów i cmentarzy wojennych, bowiem zaplanowane na bieżący rok prace mają charakter zachowawczy, utrzymaniowy.

[Dowód: akta kontroli str. 24-26]

Zadania będące przedmiotem kontroli jednostka przyjęła na mocy Uchwały Nr VIII/43/2019 Rady Gminy Ełk z dnia 28 marca 2019 r. w sprawie przejęcia w drodze porozumienia zadań zleconych z zakresu administracji rządowej wynikających z obowiązku utrzymania grobów, kwater i cmentarzy wojennych położonych na terenie Gminy Ełk, zmienionej Uchwałą Nr X/55/2019 Rady Gminy Ełk z dnia 26 kwietnia 2019 r. Na podstawie ww. uchwały Wójt Gminy Ełk w dniu 8 maja 2019 r. zawarł z Wojewodą Warmińsko-Mazurskim Porozumienie Nr PS-I.5230.1.16.2019, z przeznaczeniem na utrzymanie grobów i cmentarzy wojennych, w którym określono kwotę dotacji na ten cel w wysokości 18.800 zł, w tym 1.800 zł na prace remontowo-konserwacyjne na kwaterze wojennej z I wojny światowej, położonej na dawnym cmentarzu ewangelickim w Nowej Wsi Ełckiej.

Zgodnie z § 2 ust. 5 ww. Porozumienia, gmina zobowiązuje się do prowadzenia wyodrębnionej ewidencji księgowej środków finansowych otrzymanych z dotacji na realizację zadania oraz wydatków dokonywanych z tych środków. Z ustaleń kontroli

wynika, że środki z dotacji ewidencjonowane są na koncie: 901-00-710-71035-2020-2. Do dnia kontroli nie poniesiono żadnych wydatków finansowanych z dotacji Wojewody Warmińsko-Mazurskiego na utrzymanie grobów i cmentarzy wojennych.

[Dowód: akta kontroli str. 27]

W związku z realizacją przedmiotowego Porozumienia, pracownicy kontrolowanej jednostki dokonali rozeznania rynku podmiotów na wykonanie usługi polegającej na przeprowadzeniu prac remontowo-konserwacyjnych oraz porządkowo-pielęgnacyjnych na 17 obiektach cmentarnictwa wojennego, a także prac polegających na wymianie krzyża i uszkodzonych żerdzi w ogrodzeniu kwatery wojennej w Nowej Wsi Ełckiej. Z uwagi na specjalistyczny charakter prac na terenie cmentarzy wojennych, zainteresowanie wyraził ¹ zam. Rogale gm. Stare Juchy (prowadzący działalność gospodarczą), z którym Wójt Gminy Ełk w dniu 12 czerwca 2019 r. zawarł Umowę nr 93/2019. Za wykonanie przedmiotu zamówienia ustalono wynagrodzenie w wysokości 18.800 zł, pochodzące z dotacji przekazanej przez Wojewodę. Szczegółowy zakres zleconych prac został określony w ww. umowie, natomiast wykaz 17 obiektów objętych tymi pracami stanowił załącznik nr 1 do tej umowy. W umowie wskazano częstotliwość prac na cmentarzach, tj. 3 razy w roku: I etap - dwukrotnie w okresie do 31 sierpnia 2019 r., za który przysługuje wynagrodzenie w kwocie 11.000 zł oraz II etap – do 31 października 2019 r., tj. przed dniem Wszystkich Świętych – wynagrodzenie w wysokości 6.000 zł. Natomiast za prace remontowo-konserwacyjne na kwaterze wojennej w Nowej Wsi Ełckiej wykonane jednorazowo do 31 sierpnia 2019 r. – przysługuje wynagrodzenie w kwocie 1.800 zł.

[Dowód: akta kontroli str. 28-32]

Stały nadzór nad stanem utrzymania grobów i cmentarzy wojennych sprawuje pracownik UG w Ełku, odpowiedzialny za realizację powierzonych zadań, który zgłasza wykonawcy ewentualne uwagi i potrzeby, co do zakresu prac. W ramach nadzoru, zgodnie z umową, przed przekazaniem rachunków wystawionych przez wykonawcę do dalszej realizacji, dokonuje się odbioru zleconych prac, z czego sporządzany jest protokół oraz dokumentacja zdjęciowa. Zadania wynikające z treści porozumienia od kilku lat realizuje na rzecz Urzędu Gminy ten sam wykonawca, co pozwoliło na wypracowanie pewnych zasad i form współpracy pomiędzy stronami.

Natomiast porządkowaniem pozostałych obiektów cmentarnictwa wojennego zajmuje się Zakład Usług Gminnych Gminy Ełk, prowadzący działalność m.in. w zakresie utrzymania porządku i czystości oraz utrzymania terenów zielonych na terenie Gminy Ełk. Należy przyjąć, że stanowi to wkład samorządu w realizację powierzonych Porozumieniem zadań.

Ponadto kontrolującym udzielono wyjaśnień, że w badanym okresie nie odnotowano skarg na stan utrzymania grobów i cmentarzy wojennych. Forma sprawowania opieki nad cmentarzami wojennymi została przychylnie oceniona przez przedstawicieli Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków Delegatura w Ełku, którzy w ramach nadzoru konserwatorskiego, w dniu 22 maja 2019 r. przeprowadzili czynności kontrolne na cmentarzach wojennych w miejscowości Szarek (góra Bunelka) oraz w Talusach. Z wyjaśnień wynika, że nie występują akty wandalizmu wobec grobów i cmentarzy wojennych, jednakże na obiektach

znajdujących się z dala od skupisk ludzkich (np. w miejscowości Szarek – góra Bunelka bądź w Talusach) zdarzają się przypadki zaśmiecania i palenia ognisk, które są usuwane na bieżąco przez wykonawcę.

Zespół kontrolny przyjął wyjaśnienia, że z uwagi na upływ czasu niezbędne jest wykonanie prac remontowo-renowacyjnych na większości obiektów. Gmina Ełk sukcesywnie, stosownie do możliwości finansowych, odnawia i naprawia poszczególne elementy urządzenia cmentarzy wojennych. W bieżącym roku dodatkowymi pracami objęto kwaterę wojenną żołnierzy niemieckich i rosyjskich z I wojny światowej, położoną na cmentarzu ewangelickim w Nowej Wsi Ełckiej. Ponadto w 2018 r. Gmina Ełk wystąpiła z wnioskiem do Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego o dofinansowanie prac renowacyjnych na terenie cmentarza z okresu I wojny światowej w miejscowości Talusy oraz na oznakowanie dróg do miejsc pamięci i trwałych upamiętnień na terenie Gminy Ełk, w ramach programu pn: „Wspieranie opieki nad miejscami pamięci i trwałymi upamiętnieniami w kraju”, nie uzyskując jednak dotacji na ten cel.

Udzielający wyjaśnień pracownik UG poinformował, że nie jest sprawowany jakikolwiek patronat społeczny nad miejscami spoczynku, np. przez uczniów miejscowych szkół bądź organizacje społeczne i kombatanckie. Z obserwacji wynika, że miejsca te odwiedzają turyści, również spoza granicy kraju, zainteresowani historią tego miejsca, a także mieszkańcy poszczególnych wsi, którzy okolicznościowo dekorują kwiatami i zniczami pobliskie groby wojenne, co zauważył zespół kontrolny w czasie wizytacji mogił i cmentarzy wojennych.

[Dowód: akta kontroli str. 24-26]

W toku kontroli ustalono, że z uwagi na terminy płatności wynagrodzenia określonego w umowie z dnia 12 czerwca 2019 r., na dzień kontroli nie wykorzystano środków finansowych z dotacji Wojewody w wysokości 18.800 zł, przekazanych na realizację w 2019 r. zadań z zakresu utrzymania grobów i cmentarzy wojennych.

[Dowód: akta kontroli str. 33]

Zgodnie z Porozumieniem Nr PS-I.5230.1.16.2019 z dnia 8 maja 2019 r., sprawozdanie merytoryczno-finansowe z realizacji zadań w nim określonych, następuje w dwóch terminach: do dnia 15 września 2019 r. i do dnia 15 stycznia 2020 r., tj. po dacie przedmiotowej kontroli.

W dniu kontroli, w obecności pracowników kontrolowanej jednostki, przeprowadzono oględziny grobów i cmentarzy wojennych zlokalizowanych na terenie gminy Ełk. Ze względu na ich dużą ilość oraz dostępność do nich i rozproszenie w terenie, przy wyznaczaniu obiektów do wizytacji kierowano się zasadą uzyskania najlepszych efektów oceny stanu faktycznego przy możliwie najmniejszych nakładach. Opierając się na ww. kryteriach wizytacji poddano następujące obiekty cmentarnictwa wojennego:

1. Sędki - mogiła zbiorowa żołnierzy rosyjskich z I wojny światowej na cmentarzu ewangelickim,
2. Szeligi - kwatera wojenna żołnierzy niemieckich z I wojny światowej na cmentarzu ewangelickim,

3. Nowa Wieś Ełcka - kwatera wojenna żołnierzy armii niemieckiej i rosyjskiej z I wojny światowej na cmentarzu ewangelickim,
4. Nowa Wieś Ełcka - kwatera wojenna żołnierzy niemieckich z I wojny światowej na cmentarzu ewangelickim,
5. Nowa Wieś Ełcka - mogiła zbiorowa żołnierzy niemieckich z I wojny światowej,
6. Nowa Wieś Ełcka - mogiła pojedyncza żołnierza niemieckiego - Gen. Kluge z I wojny światowej,
7. Szarek - kwatera wojenna żołnierzy armii niemieckiej z I wojny światowej,
8. Karbowski - cmentarz wojenny żołnierzy niemieckich i rosyjskich z I wojny światowej,
9. Siedliska - cmentarz wojenny żołnierzy niemieckich z I wojny światowej,
10. Chrzanowo - mogiły wojenne żołnierzy rosyjskich z I wojny światowej na cmentarzu ewangelickim.

Dokonana lustracja wykazała, że zabiegi pielęgnacyjne na tych obiektach prowadzone są z niezbędną częstotliwością, co przekłada się na bardzo dobry stan utrzymania grobów i cmentarzy wojennych. Teren cmentarzy z grobami wojennymi jest uporządkowany, a ich otoczenie wykoszone i oczyszczone. Zespół kontrolny zapoznał się m.in. z efektami prac przeprowadzonych w 2019 r. na kwaterze wojennej żołnierzy niemieckich i rosyjskich na byłym cmentarzu ewangelickim w Nowej Wsi Ełckiej, na której wymieniono drewniany krzyż oraz uszkodzone żerdzie w ogrodzeniu.

Kontrolujący wizytując poszczególne obiekty stwierdzili, że niezależnie od prowadzonych prac porządkowo-pielęgnacyjnych, z uwagi na ich położenie (teren zdewastowanych i zatartych cmentarzy ewangelickich, obszary zalesione i śródpolne) oraz upływ kilkudziesięciu lat od ich urządzenia, wymagają one odrestaurowania. Tym samym przychylni się do planów jednostki kontrolowanej, by po uzyskaniu dodatkowego dofinansowania podjąć prace renowacyjne zmierzające do poprawy stanu zachowania grobów, m.in. wymiana spróchniałego drewnianego krzyża na kwaterze wojennej w miejscowości Szarek czy renowacja cmentarza wojennego w Talusach. Ze względu na specjalistyczny charakter tych prac, wymagany jest podmiot gwarantujący profesjonalny poziom ich wykonania, zgodnie ze sztuką konserwatorską.

Zwrócono jednocześnie uwagę na współcześnie zamontowane tablice przed wizytowaną kwaterą wojenną w Szeligach, gdzie widnieje informacja o 4 spoczywających na niej żołnierzach niemieckich z I wojny światowej. Tymczasem, zgodnie z inskrypcją na nagrobkach, w miejscu tym pochowano 8 wojskowych, w tym 3 znanych z nazwiska. Informacja taka znajdowała się na tablicy w trakcie wizytacji tego obiektu w czasie kontroli w roku 2014. Podobna sytuacja występuje w stosunku do cmentarza wojennego z I wojny światowej w Talusach, gdzie przed bramą wejściową, po prawej stronie, znajduje się głaz z wrytym napisem o pochowanych 79 żołnierzach niemieckich i 278 żołnierzach rosyjskich. Z kolei na nowej tablicy informacyjnej, umiejscowionej po lewej stronie wejścia, znajduje się tablica informująca o spoczywających tu 76 żołnierzach niemieckich i 278 rosyjskich.

Podczas oględzin kontrolujący zaobserwowali, co podniesiono w wyjaśnieniach pracownika UG Ełk, że szczyt wzgórza Bunelka, na którym znajduje się cmentarz wojenny, stanowi punkt widokowy, i z tego względu jest miejscem spotkań okolicznej ludności, której postępowanie (zaśmiecanie i palenie ogniska), nie licuje z powagą tego miejsca. Przypadki zaśmiecania zauważono również podczas wizytacji cmentarza wojennego w miejscowości Szarek, który również znajduje się w odosobnionym miejscu, na zalesionym wzgórzu.

[Dowód: akta kontroli str. 31-47]

Do ustaleń kontroli nie zostały wniesione zastrzeżenia.

Mając na uwadze powyższe oceny i wnioski, wnoszę o:

- aktualizację danych zawartych w kartach ewidencyjnych grobów i cmentarzy wojennych, w sytuacji gdy zakres prac wykraczał poza bieżące utrzymanie, począwszy od roku 2015, w którym wymieniono drewniany krzyż na cmentarzu żołnierzy rosyjskich z I wojny światowej w miejscowości Ełk-Szyba (Mrozy Wielkie), do wykonanych w bieżącym roku prac polegających na wymianie krzyża i uszkodzonych żerdzi w ogrodzeniu na kwaterze wojennej żołnierzy niemieckich i rosyjskich z I wojny światowej w Nowej Wsi Ełckiej.

Jeden komplet uaktualnionych kart ewidencyjnych, w sposób opisany w niniejszym wystąpieniu pokontrolnym, należy przesłać na adres Wydziału Polityki Społecznej.

- zmianę danych zamieszczonych na tablicach informacyjnych odnoszących się do liczby osób pochowanych w kwaterze wojennej w Szeligach oraz na cmentarzu wojennym w Talusach, zgodnie ze stanem faktycznym (inskrypcje na nagrobkach, opracowania źródłowe), a także przegląd w tym zakresie pozostałych oznakowanych obiektów cmentarnictwa wojennego, niewizytowanych w dniu kontroli.
- kontynuowanie, stosownie do możliwości finansowych prac renowacyjnych na grobach i cmentarzach wojennych, przyczyniających się do zahamowania procesu ich degradacji i doprowadzenia do poprawy stanu ich zachowania, po uzyskaniu zezwolenia organu konserwatorskiego i Wojewody Warmińsko-Mazurskiego.

Proszę Pana Wójta o podjęcie działań mających na celu usunięcie stwierdzonych uchybień oraz o poinformowanie Wojewody Warmińsko-Mazurskiego w terminie 21 dni od dnia otrzymania niniejszego wystąpienia, o sposobie wykorzystania uwag i wniosków oraz wykonania zaleceń, a także o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia działań.

Jednocześnie informuję, że stosownie do art. 48 ustawy o kontroli w administracji rządowej, od wystąpienia pokontrolnego nie przysługują środki odwoławcze.

WOJEWODA
WARMIŃSKO-MAZURSKI

Artur Chojecki

Potwierdzam zgodność kopii z dokumentem elektronicznym:

Identyfikator dokumentu	1844962.4036641.3396888
Nazwa dokumentu	Wystąpienie pokontrolne.pdf
Tytuł dokumentu	Wystąpienie pokontrolne
Data dokumentu	2019-10-23 15:37:16
Skrót dokumentu	BA52E7A053448C960F92B2A587C503C0D1CFEB 97
Wersja dokumentu	1.7
Data podpisu	2019-10-23 15:37:12
Podpisane przez	Artur Henryk Chojecki WOJEWODA
Akceptacja	STUPIENKO ELWIRA, 2019-10-23 12:57:15, wersja 1.3 (Dyrektor Wydziału, FK - Wydział Finansów i Kontroli (FK), FK - Wydział Finansów i Kontroli (FK)) Warmińsko-Mazurski Urząd Wojewódzki w Olsztynie
Akceptacja	JASTRZĘBSKI MARCIN, 2019-10-22 14:43:07, wersja 1.0 (dyrektor wydziału, PS - Wydział Polityki Społecznej (PS), PS - Wydział Polityki Społecznej (PS)) Warmińsko-Mazurski Urząd Wojewódzki w Olsztynie
	EZD 3.90.65.65.14794
Data wydruku:	2019-10-25 07:54:37
Autor wydruku:	ORZOŁ EMILIA